

BARN- OCH UTBILDNINGSNÄMNDEN

Skolbibliotekarier med samordnande ansvar
Josefine Tysklind
Anette Helgesson

Skolbiblioteksplan

Dokumenttyp PLAN	Diarienummer 2016-05289
Beslutad av Barn- och utbildningsnämnden	Datum 2021-05-04
Dokumentet gäller för Barn- och utbildningsnämnden	Reviderat 2021-04-29
För revidering ansvarar Barn- och utbildningsnämnden	Dokumentet gäller till 2025-05-03
För uppföljning ansvarar Barn- och utbildningsnämnden	Dokumentansvarig Barn- och utbildningsförvaltningen
Dokumentet ersätter Biblioteksplan 2016–2020	Delgiven i fullmäktige

Bollnäs kommuns styrdokument

Aktiverande

Syftar till förändring och utveckling

STRATEGI – avgörande vägval för att nå målen

PROGRAM – verksamheter och metoder i riktning mot målen

PLAN – aktiviteter, tidsram och ansvar

Normerande

Reglerar redan befintlig verksamhet

POLICY – anger kommunens förhållningssätt till givna situationer

RIKTLINJER – rekommenderade sätt att agera

REGLER – absoluta gränser och ska-krav

Innehållsförteckning

Skolbiblioteksplan.....	1
Innehållsförteckning.....	3
Inledning och bakgrund.....	4
Ramverk och styrdokument	4
Nulägesbedömning.....	5
Ansvarsfördelning	7
Mål att sträva efter.....	9
Avslutning	10
Uppföljning och revidering	11
Uppföljning och ansvar	11
Revidering	11
Bilaga 1	12
Bilaga 2	13

Inledning och bakgrund

Litteratur är en källa till glädje, samtal och reflektion. Att kunna läsa, skriva, göra sin röst hörd och ha tillgång till information är demokratiska rättigheter. Barn och unga behöver kunna se skillnad på nyheter och propaganda, åsikter och fakta, samt kunna omvandla information till kunskap för att bli delaktiga i ett demokratiskt samhälle.

Skolbiblioteksplanen ger vägledning om hur huvudman, rektorer, samordnande skolbibliotekarier och skolpersonal ska arbeta med skolbiblioteksverksamheten på Bollnäs kommuns grundskolor i syfte att främja elevernas måluppfyllelse. I planen framgår vilket ansvar de olika rollerna förväntas ta för att skolbiblioteket ska bli en aktiv och integrerad del av skolans pedagogiska verksamhet med syfte att främja elevernas läsning och medie- och informationskunnighet. Skolbiblioteksplanen är ett måldokument för långsiktig utveckling av skolbiblioteksverksamheten på de kommunala grundskolorna i Bollnäs kommun och i begreppet grundskola innefattas även grundsärskola. Skolbiblioteksplanen ingår som en del av Bollnäs kommuns biblioteksplan.

Syftet med skolbiblioteksplanen är att öka likvärdigheten och kvaliteten på skolbiblioteksverksamheten. I förlängningen är målet ökad måluppfyllelse för eleverna. Skolbiblioteksplanen ska vara ett ramverk för skolbiblioteksverksamheten och ska följas upp i skolornas systematiska kvalitetsarbete (barn- och utbildningsnämndens mål nummer 5 och 6.)

Under arbetet med skolbiblioteksplanen har möten med en referensgrupp bestående av en rektorsrepresentant, en lärarrepresentant, en IT-pedagog och en specialpedagog hållits. Även möten med samtliga rektorer för grundskolorna med diskussioner om skolbiblioteksplanen har ägt rum. Vid dessa möten har även nulägesrapporten för skolbiblioteksverksamheten, som ligger till grund för skolbiblioteksplanen, presenterats och diskuterats.

Ramverk och styrdokument

Skolbiblioteksplanen utgår från bibliotekslagen, skollagen, läroplan för grundskolan LGR11, mål och styrkort för barn- och utbildningsnämnden 2020–2023, Skolinspektionens rapport *Kvalitetsgranskning av skolbiblioteket som pedagogisk resurs, Skolbibliotek för bildning och utbildning SOU 2021:3* och Nulägesrapporten av skolbiblioteksverksamheten på grundskolorna i Bollnäs kommun 2020/2021 som är framtagen av kommunens samordnande skolbibliotekarier.

På lokalt plan pågår arbetet med en digitaliseringsplan för barn- och utbildningsförvaltningen som ska tas i nämnden i juni 2021. I digitaliseringsplanen ingår skolbiblioteken som en del i arbetet med det digitala arbetet för grundskolan.

På nationellt plan är utredningen *Skolbibliotek för bildning och utbildning SOU 2021:3* aktuell. Den innehåller en rad förslag, som om de antas, kommer att ha stor betydelse för skolbiblioteksverksamheten i hela landet. Utredningen föreslår ett införande av lagändringar till läsåret 2023–2024.

Några avgörande förslag är att:

- Skolbiblioteken ska definieras i skollagen. Skolbibliotek ska vara en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och ställas till elevernas och lärarnas förfogande. Skolbibliotekets syfte ska vara att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet.
- Skolbibliotek ska vara bemannade och huvudmannen ska sträva efter att i första hand anställa personal som har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap.
- Skolbiblioteket ska inkluderas i skolans pedagogiska arbete. Rektors ansvar ska förtydligas och hen bör vara chef över skolbibliotekets personal. Rektor ska ansvara för att samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier och lärare.
- Skolverket får uppdrag att revidera sina allmänna råd om systematiskt kvalitetsarbete för att tydliggöra att skolbibliotekets verksamhet bör vara en del av kvalitetsarbetet.

Nulägesbedömning

För ge en övergripande bild av kommunens nuvarande skolbiblioteksverksamhet genomförde de samordnande skolbibliotekarierna under höstterminen 2020 en kartläggning som byggde på besök, intervjuer samt resultaten från Skolinspektionens verktyg ”Kolla ditt skolbibliotek” (Sammanställningen av rektorernas svar, se bilaga nr 1).

En metod för att definiera ändamålsenlighet inom skolbiblioteksverksamhet är att använda en taxonomi som beskriver verksamheten med vissa indikatorer för varje nivå. Den taxonomi för skolbibliotek som Malin Ögland presenterat i skriften Taxonomier – verktyg för biblioteksutveckling, Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 13 (2013) är speciellt användbar i sammanhanget (se bilaga nummer 2). Förslagsvis kan denna taxonomi användas för att utveckla skolbiblioteksverksamheten fortsättningsvis inom det systematiska kvalitetsarbetet på grundskolorna i Bollnäs kommun.

Enligt läroplanen ska skolbiblioteket vara en del av skolans pedagogiska verksamhet och medverka till elevernas ökade måluppfyllelse. För att uppfylla de kraven behövs mer än en lokal med böcker att låna.

Nulägesrapporten visar att skolbiblioteksfunktionen på samtliga kommunala grundskolor i Bollnäs kommun i nuläget fungerar endast som obemannade bokutlåningsstationer. Det finns inga skolbibliotekarier som bemannar skolbiblioteken.

I dagsläget finns två fackutbildade skolbibliotekarier med samordnande ansvar för skolbiblioteksverksamheten på de nio kommunala grundskolorna. De samordnande skolbibliotekarierna är organiserade under Elevhälsan, Barn- och utbildningsförvaltningen. Nulägesrapporten visar att de samordnande skolbibliotekariernas uppdrag behöver definieras och tydliggöras för att kompetensen ska kunna användas mer resurseffektivt.

På de flesta skolor finns en skolbiblioteksansvarig (pedagog eller elevassistent) som i varierande grad ansvarar för basfunktionerna i skolbiblioteken (återlämning av böcker och bokuppsättning). På vissa skolor saknas skolbiblioteksansvariga helt, och de flesta skolbiblioteksansvariga

som finns har inte tid avsatt i sin tjänst för att kunna utföra uppdraget. Nulägesrapporten visar att de skolbiblioteksansvarigas uppdrag behöver definieras och formaliseras för att alla elever får likvärdig tillgång till skolbibliotek.

Möjligheterna att arbeta utvecklande i linje med de statliga direktiven som föreskriver att skolbiblioteksverksamheten ska inkluderas i skolans pedagogiska arbete är mycket begränsade. I nuläget är verksamheten avhängig enskilda lärare och rektorers välvilja vilket påverkar elevernas tillgång till kvalitativ och likvärdig skolbiblioteksverksamhet negativt.

För att säkerställa att alla elever får likvärdig tillgång till en fullvärdig skolbiblioteksverksamhet som stärker kvaliteten i elevernas utbildning och bidrar till ökad måluppfyllelse behövs ett förändrat arbetssätt, en fungerande skolbiblioteksorganisation och personal med tillräckligt stort tidsuppdrag och adekvat utbildningsbakgrund och på sikt fler fackutbildade skolbibliotekarier.

Ett sätt att stärka skolbiblioteksverksamheten är att formalisera formerna för bemanning på alla skolbibliotek. En framgångsfaktor för att öka elevernas måluppfyllelse och förbättra kvaliteten på skolbiblioteksverksamheten är att det finns en lokalt placerad skolbibliotekarie som kan skapa relationer med eleverna, ha ett nära samarbete med lärarna och vara en del av undervisningen.

Nulägesrapporten för Bollnäs kommunala grundskolors skolbiblioteksverksamhet visar på flera utvecklingsområden:

- Skolbiblioteken har ett uttalat uppdrag från statligt håll att arbeta med att främja elevernas läsning och medie- och informationskunnighet och för att leva upp till det uppdraget behöver skolbibliotekens pedagogiska funktion för ökad måluppfyllelse definieras, formaliseras och tydliggöras.
- En god skolbiblioteksutveckling förutsätter att rektorer och förvaltningsledning medvetandegörs om skolbibliotekets pedagogiska funktion och uppdrag för elevens och skolans måluppfyllnad.
- Skolbibliotekets pedagogiska funktion behöver vara väl integrerad på skolan och det behöver finnas en formaliserad och fördjupad samverkan kring gemensamma uppdrag mellan skolbibliotekarier och pedagoger.
- Skolbiblioteksverksamheten behöver integreras i skolornas systematiska kvalitetsarbete.
- En välfungerande skolbiblioteksverksamhet kräver att den utförs av kompetent skolbibliotekspersonal, i första hand fackutbildade skolbibliotekarier.
- Alla skolbibliotek behöver ett biblioteksdatasystem för att verksamheten ska kunna arbeta pedagogiskt med elevernas medie- och informationskunnighet och för att säkerställa alla elevernas likvärdiga tillgång till ett välfungerande skolbibliotek.

De utvecklingsområden som Nulägesrapporten för skolbiblioteken i Bollnäs kommun visar stämmer väl överens med Skolinspektionens slutsatser i rapporten *Skolbibliotek som pedagogisk resurs* (2018):

- Majoritet av de granskade skolorna behöver utveckla arbetet för att skolbiblioteken ska vara en integrerad del av skolornas pedagogiska arbete.
- Rektorer behöver ta ett större ansvar för hur skolbiblioteken ska kunna vara en integrerad del av skolans arbete och för förutsättningar för samverkan.
- Skolbibliotekets arbete med elevernas digitala kompetens behöver stärkas och tydliggöras.
- Skolbiblioteken behöver involveras mer i värdegrundsarbetet.
- Kompetensen kring hur skolbibliotek kan stödja elevernas lärande och övriga utveckling generellt behövs höjas.
- Skolbibliotekens verksamhet behöver utvecklas som en del av det systematiska kvalitetsarbetet.

Ansvarsfördelning

Skolbiblioteksplanen ger vägledning om hur förvaltningsledningsgruppen, rektorer, samordnande skolbibliotekarier och skolpersonal ska arbeta med skolbiblioteksverksamheten och vilket ansvar de olika rollerna förväntas ta för att skolbiblioteket ska bli en aktiv och integrerad del av skolans pedagogiska verksamhet med syfte att främja elevernas måluppfyllelse.

Rektor säkerställer att:

- Det finns en skolbiblioteksansvarig på sin enhet, hen har adekvat tid avsatt i sin tjänst för uppdraget, relevant kompetens och möjligheter till kompetensutveckling.
- Samarbetsformer utvecklas mellan skolbibliotekarier med samordnande ansvar och pedagoger, samt att skolbibliotekets pedagogiska funktion är väl integrerad på skolan med syfte att främja elevernas måluppfyllelse.
- Skolbiblioteksverksamheten styrs och följs upp i skolans systematiska kvalitetsarbete.
- Skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas läsning och MIK.
- Skolbiblioteket involveras i skolans värdegrundsarbete.
- Personal på skolan och fritidshemmet använder skolbiblioteket i undervisningen och bidrar i planering och utformning av skolbiblioteksverksamheten.
- Skolbiblioteksmiljön, i den mån det är möjligt, är ändamålsenlig, tillgänglig, inkluderande, lugn och trygg samt har plats för samtal och studier.

Förvaltningsledningsgruppen ansvarar övergripande för att:

- Inom rektorsgruppen för grundskolorna följa upp skolbiblioteksverksamheten i det systematiska kvalitetsarbetet i syfte att verka för likvärdighet när det gäller elevers tillgång till välfungerande skolbiblioteksverksamhet.
- Verka för att skolorna har bemannade skolbibliotek och att antalet fackutbildade skolbibliotekarier i kommunen ökar på sikt.
- Skolbibliotekens centrala medieanslag är adekvat i förhållande till antalet skolor och elevantal.
- Skapa förutsättningar för att ge alla skolor tillgång till ett gemensamt digitalt bibliotekssystem som är integrerat med relevanta pedagogiska plattformar samt arbeta för ökad tillgång till e-böcker och e-media.
- I samverkan med de samordnande skolbibliotekarierna erbjuda rektorer och pedagoger kompetensutveckling för att höja kunskapen om skolbibliotekets pedagogiska funktion och uppdrag.
- Verka för en fortsatt utveckling av samarbete med folkbiblioteket.
- Skapa förutsättningar för att skolbibliotekarier med samordnande ansvar och IT-pedagoger kan samverka i arbetet inom digitaliseringsområdet, bland annat med urval och kompetensutveckling kring digitala tjänster med e-böcker.

De samordnande skolbibliotekarierna ansvar för att:

- Skapa strukturer och förutsättningar för att utveckla skolbiblioteksverksamheten och verka kompetenshöjande i skolbiblioteksrelaterade frågor för rektorer och pedagoger.
- Utveckla och följa upp skolbiblioteksverksamheten i dialog med rektor genom det systematiska kvalitetsarbetet.
- I den mån det är möjligt utifrån tidsuppdrag samverka med pedagogisk personal och utforma skolbibliotekets verksamhet efter skolans behov och eventuella inriktning.
- Utveckla och dela med sig av sin kompetens inom läs- och språkutveckling och medie-och informationskunnighet i syfte att väcka elevers läsglädje och vägleda elever i informationssökning, sök- och källkritik samt källtillit.
- Skolbiblioteken har ett aktuellt och tillräckligt omfattande bestånd av analoga och digitala medier, i relation till antal elever, språk och socioekonomiskt underlag, bestående av skön- och facklitteratur som svarar mot elevernas behov i undervisningen och elevernas intressen.
- I samverkan med relevanta aktörer som till exempel specialpedagoger och modersmåls lärare skapa strukturer och förutsättningar för att utveckla skolbiblioteksverksamheten, så att den blir en del av skolans pedagogiska arbete med syfte att öka elevernas måluppfyllelse.

- I samverkan med IT-pedagoger arbeta med urval och kompetensutveckling kring digitala tjänster med e-böcker och e-ljudböcker.
- I samverkan med elevhälsoteam och pedagoger vara delaktiga i värdegrundsarbetet och arbeta förebyggande kring säker internetanvändning.
- Driva nätverk för skolbiblioteksansvariga och stödja deras kompetensutveckling.
- Samverka med folkbiblioteket kring läsfrämjande arbete för barn och unga.
- Administrera skolbibliotekens biblioteksdatasystem och i samverkan med IT-strateg och systemutvecklare implementera ett nytt biblioteksdatasystem.

Skolbiblioteksansvariga ansvarar för att:

- Basfunktionerna i det fysiska skolbiblioteket fungerar. Med basfunktioner avses återlämning av böcker, bokuppsättning och skyltning.
- Biblioteksdatasystemet på sin enhet.
- Registrera nya böcker i biblioteksdatasystemet.
- Delta i kompetensutveckling kring biblioteksdatasystemet och skolbiblioteksutveckling.
- Delta i nätverksmöten som de samordnande skolbibliotekarierna ansvar för.
- Utifrån förutsättningar bemanna skolbiblioteket.

Pedagoger ansvarar för att:

- Bidra till förutsättningar för att elever utvecklar medie- och informationskunnighet genom att samarbeta med de samordnande skolbibliotekarierna.
- Bidra till att förutsättningar för att skolbiblioteksverksamheten är en del av undervisningen genom att bland annat samverka med de samordnande skolbibliotekarierna och delta i kollegialt lärande.

Mål att sträva efter

Skolbiblioteksplanen utgår från kommunfullmäktiges mål i perspektivet utveckling, välfärd och tillväxt.

Barn- och utbildningsnämndens mål 2020–2023 i detta perspektiv som tagits i beaktande i skolbiblioteksplanen:

Mål nr 5 – Alla elever som genomgått grundskoleutbildning i vår kommun har behörighet att studera på gymnasiet.

Mål nr 6 – Utbildning i skola och förskola ska möta varje barn och elevs behov och förutsättningar samt vara likvärdig oavsett enhet och huvudman.

Mål att sträva efter för skolbiblioteksverksamheten:

1. Skolbiblioteket ska vara en pedagogisk funktion för ökad måluppfyllelse och syftet ska vara att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet genom att vara en integrerad del av undervisningen.
  - Samtliga skolor utvecklar, analyserar och följer upp sin skolbiblioteksverksamhet genom det systematiska kvalitetsarbetet.
  - Samtliga skolor har en skolbiblioteksansvarig som ansvarar för basfunktionerna i skolbiblioteket och alla elever har adekvat tillgång till en fackutbildad skolbibliotekarie.
2. Skolbiblioteken bidrar till barns och ungas lika tillgång till litteratur, digitala och analoga medier och ska vara en gemensam och ordnad resurs med ett utbud som ska präglas av allsidighet och kvalitet samt ställas till elevernas och lärarnas förfogande.
  - Skolbibliotekens verksamhet stärker barns läsning och ägnar särskild uppmärksamhet åt flerspråkighet och de nationella minoritetsspråken.
  - Barn och unga i behov av extra anpassad läsning och stöttning är en prioriterad grupp.
  - Barn och unga har inflytande över bibliotekens innehåll samt upplever biblioteken som trygga och kreativa miljöer.
3. Samtliga skolbibliotek har tillgång till ett gemensamt digitalt biblioteksdatasystem som innehåller analoga och digitala medier.
  - Biblioteksdatasystemet säkerställer alla elevers likvärdiga tillgång till medier och främjar det pedagogiska arbetet med elevernas medie- och informationskunnighet.

Avslutning

För att utveckling av skolbiblioteksverksamheten på Bollnäs kommuns grundskolor ska kunna ske krävs en i grunden förändrad syn på skolbibliotekets pedagogiska funktion som en del av skolutvecklingen. Det är rektorernas ansvar att ge förutsättningar för sin skolbiblioteksverksamhet men det krävs en aktiv insats från förvaltningsledningen som tar täten och integrerar skolbiblioteksverksamheten i det systematiska kvalitetsarbetet.

Ur delbetänkande av utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel *Skolbibliotek för bildning och utbildning SOU 2021:3*:

Skäms inte för att du är människa, var stolt! Inne i dig öppnar sig valv bakom valv oändligt. Du blir aldrig färdig, och det är som det skall.
- Tomas Tranströmer

“I skolbibliotek kan valven öppna sig. Här kan nya världar och frågor upptäckas. I skolbibliotek kan elever få syn på andra och på sig själva, på det som är sant och på det som behöver ifrågasättas. Genom skönlitteraturen och sakprosan i skolbiblioteket kan elevers bildning, tänkande och kunskapsutveckling stimuleras. Alla elever bör ha tillgång till väl fungerande skolbiblioteksverksamhet och skolbibliotekarier som bidrar till deras bildning och utbildning genom att främja läsandet och medie- och

informationskunnigheten. I förlängningen kan ändamålsenliga skolbibliotek bidra till att elever blir informerade, engagerade och demokratiska samhällsmedborgare. Barn och unga som under hela sin skoltid får möta skolbibliotekarier rustas med kunskap och motståndskraft mot desinformation och propaganda. De får tillfälle att tänka och samtala om viktiga frågor, de får vidgade referensramar, och de får läsupplevelser. Men de blir aldrig färdiga, och det är som det ska.”

Uppföljning och revidering

Uppföljning och ansvar

Revidering

Bilaga 1

Kolla ditt skolbibliotek – Skolinspektionen

Kolla ditt skolbibliotek	Alir	Arbrå/ Vallsta	Björktjära	Kilafors	Kilberg	Nyhamre	Rengsjö
A. Gemensam planering	■	■	■	■	■	■	■
B. Förståelse för varandras uppdrag	■	■	■	■	■	■	■
C. Resurs i flera ämnen	■	■	■	■	■	■	■
D. Olika behov	■	■	■	■	■	■	■
E. Del i värdegrundsarbetet	■	■	■	■	■	■	■
F. Jämställdhet	■	■	■	■	■	■	■
G. Elevinflytande	■	■	■	■	■	■	■
H. Läsförmåga och läsintresse	■	■	■	■	■	■	■
I. Medie- och informationskunnighet	■	■	■	■	■	■	■
J. Svara mot elevernas behov	■	■	■	■	■	■	■
K. Del i kvalitetsarbetet	■	■	■	■	■	■	■
L. Rektors förväntningar	■	■	■	■	■	■	■

Inga resultat inkomna från Granbergsskolan

■ Stämmer   ■ Stämmer delvis   ■ Stämmer inte

- A. Gemensam planering – På vår skola planerar skolbibliotekarie och lärare delar av undervisningen tillsammans.
- B. Förståelse för varandras uppdrag – På vår skola är lärare och skolbibliotekarie väl insatta i varandras uppdrag och hur man kan arbeta ihop.
- C. Resurs i flera ämnen – På vår skola är skolbiblioteket en resurs i flera av skolans ämnen.
- D. Olika behov – På vår skola använder vi skolbiblioteket utifrån elevers och elevgruppers olika behov.
- E. Del i värdegrundsarbetet – På vår skola är skolbibliotekets verksamhet en del av skolans värdegrundsarbete.
- F. Jämställdhet – På vår skola är skolbibliotekets verksamhet präglad av ett jämställdhetsperspektiv.
- G. Elevinflytande – På vår skola har eleverna inflytande över skolbibliotekets verksamhet.

- H. Läsförmåga och läsintresse – På vår skola stärker skolbiblioteket elevernas läsförmåga och läsintresse.
- I. Medier, information och källkritik – På vår skola stärker skolbiblioteket elevernas medie- och informationskunnighet samt förmåga att vara källkritiska.
- J. Svara mot elevernas behov – På vår skola motsvarar skolbibliotekets lokaler, medieinnehåll, bemanning och öppettider elevernas behov.
- K. Del i kvalitetsarbetet – På vår skola är skolbibliotekets verksamhet en del av skolans kvalitetsarbete.
- L. Rektors förväntningar – På vår skola har rektor tydligt uttalade förväntningar på att, och hur, lärarna ska använda skolbiblioteket.

Källa: (<https://skolinspektionen.se/rad-och-vagledning/skolrepresentanter/kolla-din-skola-och-forskola/kolla-ditt-skolbibliotek/#/>, u.d.)

Bilaga 2

Taxonomi för skolbibliotek

Taxonomier – verktyg för biblioteksutveckling, Malin Ögland,
Regionbiblioteket Stockholms skriftserie 13 (2013)